

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9Cdo/171/2022
Identifikačné číslo spisu:	8717209505
Dátum vydania rozhodnutia:	28.08.2024
Meno a priezvisko:	JUDr. Alexandra Hanusová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:8717209505.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ W. V., narodeného XX. C. XXXX, Š. - C. Š.Ň., N. XXX/XX, 2/ I. V., narodenej X. Q. XXXX, Š. - C. Š., N. XXX/XX, 3/ T. V., narodenej XX. X. XXXX, Š. - C. Š., N. XXX/XX, všetci zastúpení advokátom JUDr. Marekom Radačovským, Košice, Žriedlová 3, proti žalovaným 1/ KOMUNÁLNA poisťovňa, a.s., Vienna Insurance Group, Bratislava, Štefánikova 17, IČO: 31 595 545, zastúpenej advokátom Felixom Neupauerom, Bratislava Dvořákovo nábrežie 8/A, 2/ U. B., narodenému XX. B. XXXX, M., Š. XXXX/X, zastúpenému advokátom JUDr. Martinom Bašistom, Poprad, Štefánikova 8, o náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, v konaní vedenom pred Okresným súdom Poprad pod sp. zn. 20C/51/2017, o dovolaní žalobcov 1/ až 3/ a žalovanej 1/ proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 26. novembra 2020 sp. zn. 9Co/20/2020, takto

rozhodol:

Dovolanie žalobcov 1/ až 3/ o d m i e t a.

Žalovaní 1/ a 2/ majú nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Dovolanie žalovanej 1/ o d m i e t a.

Žalobcovia 1/ a ž 3/ nemajú nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Poprad (ďalej aj len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 29. novembra 2019 č. k. 20C/51/2017-137 výrokom I. uložil žalovaným 1/ a 2/ povinnosť zaplatiť žalobcovi 1/ sumu 25.000 eur, výrokom II. žalobkyni 2/ sumu 25.000 eur, výrokom III. žalobkyni 3/ sumu 25.000 eur a výrokom IV. žalobu v prevyšujúcej časti zamietol. O trovách konania rozhodol výrokom V. tak, že žalovaní 1/ a 2/ sú povinní nahradiť žalobcom 1/ až 3/ trovy konania v rozsahu 50 %.

1.1. V odôvodnení rozhodnutia (v poradí druhého) súd uviedol, že žalobcovia sa domáhali náhrady nemajetkovej ujmy každý po 50.000 eur, ktorá im vznikla v dôsledku úmrtia matky B. V., ktorá zomrela XX. W. XXXX na následky nehody z 21. januára 2015 spôsobenej žalovaným 2/. Zo zisteného skutkového stavu, ktorý posúdil podľa ustanovení § 11, § 13, § 100, § 101 až § 110, § 457, § 511 ods.

1, § 853 ods. 1 a § 420 ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov (ďalej aj „OZ“) a § 4 ods. 1 a ods. 2 písm. a), § 15 ods. 1 a ods. 2. zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon č. 381/2001 Z. z.“) mal za to, že nárok žalobcov je čo do základu dôvodný. Žalovanú 1/ považoval za pasívne vecne legitimovanú na základe záverov vyplývajúcich z rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. júla 2017 sp. zn. 6MCdo/1/2016, podľa ktorého pre účely zákona o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla treba pojem škoda vykladať extenzívne v tom zmysle, že tento zahŕňa aj nemajetkovú ujmu, ktorej náhrada vyplýva pozostalým z občianskoprávnej zodpovednosti za ich práva na súkromný a rodinný život. Námietku premlčania nároku žalobcov vznesenú žalovanou 1/ vyhodnotil ako neopodstatnenú s poukazom na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky R 58/2014. K zásahu do práv žalobcov došlo momentom smrti ich matky 26. januára 2015, žalobcovia mohli právo na náhradu uplatniť prvýkrát 27. januára 2015, od tohto dňa začala plynúť všeobecná trojročná premlčacia doba, ktorá by skončila 27. januára 2018 a žalobcovia podali žalobu na súd pred uplynutím premlčacej doby 4. októbra 2017.

1.2. Za primeranú výšku náhrady nemajetkovej ujmy u všetkých žalobcov súd považoval 25.000 eur. Vychádzal zo zistení, že žalobca 1/ bol v čase úmrtia matky plnoletým študentom, a z toho, že žalobkyne 2/ a 3/ boli neplnoleté a v dôsledku úmrtia matky boli nútené zmeniť bydlisko, školu a všetky väzby. Žalobcovia s matkou žili v spoločnej domácnosti a boli na ňu odkázaní, i keď vzhľadom na charakter práce matky (v turnusoch v zahraničí) neboli v každodennom osobnom kontakte. Pokiaľ sestre žalobcov B. V., bola v inom konaní priznaná náhrada nemajetkovej ujmy 10.000 eur, podľa súdu prvej inštancie bolo potrebné zohľadniť, že B. V. bola v čase úmrtia žalobcov vydatá a žila v spoločnej domácnosti so svojim manželom, nie v domácnosti žalobcov. Jej kontakt s rodinou a vzťah k matke a súrodencom bol síce zachovaný, avšak nedosahoval intenzitu vzťahu žalobcov. O náhrade trov konania rozhodol podľa ustanovenia § 255 CSP podľa pomeru úspechu účastníkov konania.

2. Krajský súd v Prešove (ďalej aj „krajský súd“ alebo „odvolací súd“) na odvolanie žalobcov a žalovaných rozsudkom z 26. novembra 2020 sp. zn. 9Co/20/2020 rozsudok súdu prvej inštancie v zamietajúcom výroku IV. potvrdil, vo výroku I., v časti o zaplatenie sumy 15.000 eur rozsudok potvrdil a v časti prevyšujúcu 15.000 eur ho zmenil tak, že žalobu zamietol, vo výroku II. v časti o zaplatenie 15.000 eur rozsudok potvrdil a v časti prevyšujúcej 15.000 eur ho zmenil tak, že žalobu zamietol, vo výroku III. v časti o zaplatenie 15.000 eur rozsudok potvrdil a v časti prevyšujúcej 15.000 eur ho zmenil tak, že žalobu zamietol a žalobcom 1/ až 3/ priznal proti žalovaným 1/ a 2/ nárok na náhradu trov prvoinštančného i odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

2.1. Odvolací súd na odvoláciu námietku žalovanej 1/ týkajúcu sa premlčania uviedol, že predmetom konania bol nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, t.j. právo majetkovej povahy, ktoré sa premlčuje vo všeobecnej premlčacej dobe; premlčacia doba u nároku na náhradu nemajetkovej ujmy podľa ustanovenia § 101 OZ je trojročná (rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 27. novembra 2012 sp. zn. 2Cdo/194/2011, zo 17. februára 2011 sp. zn. 5Cdo/265/2009, uznesenie z 22. júna 2016 sp. zn. 3Cdo/8/2016), začiatok jej plynutia je viazaný na okamih, kedy došlo k zásahu objektívne spôsobilému porušiť právo osoby dotknutej zásahom. V danom prípade došlo k dopravnej nehode 21. januára 2015, na následky ktorej matka žalobcov zomrela 22. januára 2015, v deň nasledujúci po tejto udalosti začala plynúť trojročná premlčacia doba. Ak žalobcovia podali žalobu na súd 4. októbra 2017, podali ju pred uplynutím premlčacej doby, ktorá by v tomto prípade uplynula 23. januára 2018. Žalobou uplatnené nároky preto premlčanými neboli. Aplikácia dvojročnej premlčacej doby, ako žiadala žalovaná 1/ s prihliadnutím na ustálenú rozhodovaciu prax nebola namieste.

2.2. Odvolací súd sa ďalej zaoberal výškou priznanej náhrady nemajetkovej ujmy, teda tým, či stanovená súdom prvej inštancie žalovaným je adekvátna v kontexte zistených okolností a tvrdení, čo namietali žalovaní (že priznané náhrady sú neprimerane vysoké) a aj žalobcovia (že sú nízke). Po oboznámení sa s výpoveďami žalobcov a svedkov o vzťahu žalobcov s matkou dospel k rovnakému názoru ako súd prvej inštancie, a to, že násilné, nezvratné pretrhnutie väzieb žalobcov s matkou, dôsledkom ktorých bolo aj to, že žalobkyne 2/ a 3/, ako neplnoleté, museli zmeniť dovtedajší domov za bývanie u príbuzných, čo bolo pre nich mimoriadne ťaživé. Okolnosť, že matka pracovala na turnusy a teda nemohla byť v každodennom kontakte s nimi, nemala podľa odvolacieho súdu zásadný význam, naopak nasvedčovala

tomu, že zabezpečovanie potrieb rodiny a potrieb žalobcov bolo zásadnou prioritou ich matky, od ktorej boli hmotne závislí. Tieto okolnosti, kvalita vzťahu žalobcov s matkou, vek žalobcov, vek matky, otázka materiálnej závislosti žalobcov od matky, považoval v spojení s morálnym zadostučinením v zmysle odsudzujúceho rozhodnutia žalovaného 2/ v trestnom konaní a vyvíjajúcej sa doktríny, jednými z určujúcich východísk kvantifikácie primeranosti nemajetkovej ujmy osoby pozostalej po obeti dopravnej nehody alebo inej protiprávnej udalosti na strane osôb domáhajúcich sa náhrady nemajetkovej ujmy. K okolnostiam na strane osoby, ktorá bola pôvodcom zásahu za podstatné okolnosti považoval mieru zavinenia na udalosti, ktorá viedla k samotnej škodovej udalosti a jej následný postoj, ako aj dôsledky zásahu do jeho vlastnej sféry. V tomto zmysle podľa súdu z dokazovania nevyplývalo, že žalovaný 2/ konal úmyselne protiprávne. Odvolací súd zohľadnil, že vo vyjadrení k žalobe označil nárok žalobcov za zištný, čo vykazuje znaky necitlivosti, ktoré v úplnosti nemohli byť reparované jeho vyjadrením ľútosti v odvolaní a nemohli sa tak stať zásadnou okolnosťou ovplyvňujúcou výšku náhrady nemajetkovej ujmy.

2.3. Odvolací súd konštatoval, že súd prvej inštancie uvedené rozhodujúce okolnosti riadne zistil, avšak dôvodnosť žalobcami požadovanej náhrady v porovnaní so sumou, ktorú priznal sestre žalobcov v inom konaní, k čomu ho odvolací súd zaviazal v zrušujúcom uznesení z 10. októbra 2017 č. k. 9Co/158/2018-97, nevyhodnotil tak, aby výsledok zodpovedal požiadavke primeranosti, ktorá by mala zodpovedať spravodlivému vyhodnoteniu nároku všetkých pozostalých po B. V. V konaní vedenom na Okresnom súde Poprad pod sp. zn. 20C/92/2016 bola sestre žalobcov rozsudkom z 28. februára 2017 č. k. 20C/92/2016-63 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Prešove zo 16. apríla 2018 č. k. 23Co/93/2017-105 priznaná náhrada 10.000 eur napriek tomu, že požadovala 15.000 eur. Podľa odvolacieho súdu náhrada nemajetkovej ujmy priznaná súdom prvej inštancie žalobcom v danom konaní, ktorá prevyšuje o viac ako 100 % náhradu priznanú z toho istého dôvodu súdom ich sestre, nie je primeraná. Občiansky zákonník neupravuje maximálnu ani minimálnu výšku nemajetkovej ujmy. Upravené je len to, že táto náhrada, ktorá je formou zadostučinenia má byť primeraná. Zmyslom náhrady nemajetkovej ujmy nie je byť zábezpekou, zdrojom obživy ani náhradou príjmu, logicky nemôže viesť ani k získaniu značného profitu. K záveru súdu prvej inštancie, ktorý o náhrade rozhodoval aj s prihliadnutím na to, že sestra žalobcov už nežila v domácnosti matky, odvolací súd uviedol, že v našej spoločnosti je prirodzené, že vzťahy medzi rodičmi a deťmi sa plnoletosťou nepretŕhajú, prechádzajú vývojom a nadobúdajú iný rozmer, pričom ak neexistujú okolnosti svedčiace o opaku, pre každého z potomkov ide o ujmu závažnú, založenie vlastnej rodiny na tom nemusí nič zmeniť, keďže rodinný život je súborom vzťahov medzi najbližšími príbuznými, osobitne v priamej príbuzenskej línii medzi rodičmi a deťmi, ktoré plnoletosťou a založením vlastnej domácnosti nadobúdajú iný, niekedy aj kvalitatívne lepší rozmer.

2.4. Odvolací súd osobitne zdôraznil, že nemal pochybnosti o utrpení žalobcov, ktoré by každá osoba na ich mieste vnímala obdobne, mal však s prihliadnutím na náhradu priznanú súdom sestre žalobcov v inom konaní, za primeranú náhradu nemajetkovej ujmy pre každého po 15.000 eur. Prihliadol pritom aj na osobitosti okolností u žalobcov v rozhodnom čase, ktorí v čase matkinho úmrtia boli na nej finančne závislí, a tiež na to, že bežnú starostlivosť počas jej neprítomnosti pre prácu v zahraničí im poskytovali iní príbuzní. K námietkam strán, že súdom prvej inštancie priznaná náhrada nekorešponduje s rozhodovacou praxou súdov v obdobných prípadoch, podľa žalobcov im mala byť priznaná náhrada, ktorú žiadali (každému 50.000 eur), a podľa žalovaných, že ide o neprimerane vysokú náhradu uviedol, že posúdenie každého nároku je výsledkom zhodnotenia komplexu konkrétnych individuálnych skutkových zistení. Vychádzajúc z tvrdení žalobcov, zo zhodnotenia dôkazov, ktoré boli v konaní vykonané v jednotlivosti, ako aj vo vzájomnej súvislosti, dospel k záveru, že v danom prípade je primeraná náhrada 15.000 eur pre každého zo žalobcov. Poukázal na to, že Európsky súd pre ľudské práva v medializovanej veci Kontrová proti Slovenskej republike (tzv. „tušická tragédia“) priznal rozsudkom z 31. júla 2007 matke, ktorej manžel zastrelil seba a obe jej deti, náhradu nemajetkovej ujmy sumárne 25.000 eur. Odvolací súd z uvedených dôvodov rozsudok prvoinštančného súdu preskúmaný na základe odvolania žalobcov proti zamietajúcemu výroku podľa ustanovenia § 387 ods. 1 a ods. 2 CSP potvrdil, potvrdil výroky I., II., III. priznávajúce žalobcom 1/ až 3/ náhradu nemajetkovej ujmy 15.000 eur pre každého z nich, v prevyšujúcom rozsahu výroky I., II. a III., rozsudok podľa ustanovenia § 388 CSP zmenil a žalobu zamietol.

2.5. Odvolací súd preskúmal aj rozhodnutie o nároku na náhradu trov konania (výrok V.), o ktorých rozhodol súd prvej inštancie podľa ustanovenia § 255 CSP podľa pomeru úspechu k neúspechu vo veci.

Vzhľadom na to, že predmetom konania bol nárok, výška plnenia ktorého bola na úvahe súdu, pristúpil k rozlíšeniu, čo je základné a čo sprevádzajúce. V prejednávanej veci boli žalobcovia v tom čo bolo základné (existencii nároku na náhradu nemajetkovej ujmy) úspešní. Mal za to, že ak súd prvej inštancie o náhrade trov prvoinštančného a predchádzajúceho odvolacieho konania nerozhodol tak, aby jeho rozhodnutie korešpondovalo s rozhodnutím vo veci samej, nerozhodol správne a preto odvolací súd nárok na náhradu priznal žalobcom v rozsahu 100% s tým, že o výške trov bude rozhodnuté súdom prvej inštancie zo sumy prísudku samostatným uznesením.

3. Proti tomuto rozhodnutiu odvolacieho súdu podali žalobcovia a žalovaná 1/ dovolania, prípustnosť ktorých vyvodzovali z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) CSP.

3.1. Žalobcovia podali dovolanie proti rozsudku odvolacieho súdu v častiach, v ktorých zmenil výroky I., II. a III o náhrade nemajetkovej ujmy prevyšujúcej 15.000 eur tak, že žalobu zamietol a žiadali, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu v tejto časti zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Otázku, ktorú podľa nich odvolací súd nesprávne právne vyriešil bolo to, či vyjadrenie rozsahu a intenzity ujmy, ktorú vyvolali zásahy do oblastí súkromného a rodinného života žalobcov, resp. osôb, u ktorých súd o výške náhrady nemajetkovej ujmy rozhoduje, je postačujúce paušálne porovnávanie s inými, aj keď obdobnými prípadmi. Mali za to, že odvolací súd sa odchýlil od právneho názoru vyjadreného v rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 22. júna 2016 sp. zn. 3Cdo/18/2016, že „Ľudia nevnímajú vždy rovnako okolnosti vonkajšieho sveta a aj ich vzťahy s inými vykazujú znaky osobitosti, neopakovateľnosti a jedinečnosti. Vzhľadom na to aj dôsledky zásahov do týchto osobnostných sfér života každého človeka sú vysoko individuálne. Na vyjadrenie rozsahu a intenzity ujmy, ktorú vyvolali zásahy do týchto oblastí súkromného a rodinného života je nepostačujúce (paušálne) prirovnanie s inými, i keď obdobnými prípadmi.“

3.2. Žalobcovia namietali, že odvolací súd sa nevysporiadal s individuálnymi okolnosťami charakterizujúcimi závažnosť vzniknutej ujmy na strane každého z nich osobitne, ale len paušálne a každému z nich priznal 15.000 eur, čím sa odchýlil aj od rozhodnutí najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/153/2009, 3Cdo/106/2012, 4Cdo/171/2005, 5Cdo/126/2007, 7Cdo/180/2012, v ktorých najvyšší súd jednoznačne konštatuje že: „Výšku náhrady nemajetkovej ujmy možno určiť, a to spôsobom, ktorý uvádza zákon - vždy s prihliadnutím na individuálne okolnosti charakterizujúce závažnosť vzniknutej ujmy a na jedinečnú povahu okolností, za ktorých k porušeniu práva došlo. Stanovenie výšky náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch je síce vecou voľnej úvahy súdu, jeho úvaha musí byť ale náležite odôvodnená a vždy musí mať základ v takých konkrétnych skutkových zisteniach súdu, ktoré zohľadňujú individuálne okolnosti prejednávaneho prípadu a so zreteľom na ne sú relevantné pre posúdenie primeranosti náhrady v zmysle § 13 ods. 3 Občianskeho zákonníka.“

3.3. Žalobcovia tvrdili, že z vykonaného dokazovania bolo zrejmé, že situácia, v ktorej boli pred smrťou ich matky, ako aj situácia, v ktorej sa ocitli po smrti matky bola diametrálne odlišná od situácie ich staršej sestry B. V.Ä. a intenzita zásahu do ich práv a závažnosť ujmy je podstatne vyššia, resp. vážnejšia ako u ich sestry. Sestra v čase smrti ich matky už nežila v spoločnej domácnosti s nimi, mala vlastnú rodinu, bola vydatá a mala dieťa. Intenzita zásahu do sféry sestry spôsobená smrťou matky bola nepochybne nižšia, nakoľko nebola finančne odkázaná na podporu mamy, ktorá už nemala voči nej vyživovaciu povinnosť a smrťou matky sa jej život radikálne nezmenil, tak ako to bolo u žalobcov. Žalobcovia žili v spoločnej domácnosti s matkou, boli študentmi, žalobkyne 2/ a 3/ boli nepľnoleté a súd im musel ustanoviť opatrovníka, pretože ich otec už tiež nežil. Žalobcovia sa museli odsťahovať z rodičovského bývania, boli vytrhnutí z rodinného prostredia a okruhu priateľov a známych, teda zásah do ich osobnostných práv a závažnosť nemajetkovej ujmy je neporovnateľne a mnohonásobne väčšia ako u ich sestry. Namietli, že v praxi slovenských súdov sa náhrada nemajetkovej ujmy za smrť príbuzného pri dopravných nehodách (neúmyselné zabitie) stanovuje od 5.000 eur po 100.000 eur, a preto by bolo vhodné stanoviť aspoň minimálne náhrady v takýchto prípadoch. Podľa žalobcov napádaný rozsudok nemá dostatočný podklad v relevantných skutkových zisteniach (individualizujúcich osobitosti ujmy spôsobenej v konkrétne prejednávanej veci) a spočíva na predčasnom, a teda aj nesprávnom právnom posúdení veci v zmysle ustanovenia § 432 CSP.

3.4. Proti rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie aj žalovaná 1/ z dôvodov uvedených v ustanovení § 421 ods. 1 písm. a) CSP a navrhla, aby dovolací súd zmenil napadnutý rozsudok odvolacieho súdu tak, že žalobu voči nej zamietne. Nesúhlasila s právnym posúdením premlčania

uplatneného práva. Ak sa pod pojem škoda na zdraví podľa zákona č. 381/2001 Z. z. subsumuje aj nemajetková ujma pozostalých, potom podľa nej tieto nároky treba ako škodu posudzovať v celku. Ak je pre účely zákona č. 381/2001 Z. z. nemajetková ujma užšou kategóriou škody nie je žiadny legitímny a ani spravodlivý dôvod na to, aby sa aj tento nárok ako škoda nepremlčoval v dvojročnej subjektívnej premlčacej dobe, ako to predpokladá aj samotný zákon č. 381/2001 Z. z. v ustanovení § 15 ods. 2. Podporne poukázal na rozhodnutie Krajského súdu v Žiline z 29. júna 2018 sp. zn. 8Co/106/2018 k aplikácii ustanovenia § 106 ods. 1 OZ a posúdenia začiatku plynutia subjektívnej 2-ročnej premlčacej doby. Podľa tohto odvolacieho súdu právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch sa premlčuje vo všeobecnej trojročnej premlčacej lehote podľa ustanovenia § 101 OZ, ale v tejto veci, ako už bolo konštatované okresným súdom a zhodne i odvolacím súdom, ide o nárok na náhradu škody. Teda nie je možné na jednej strane konštatovať, že nemajetková ujma je škodou na účely zákona č. 381/2001 Z. z., ale na druhej strane aplikovať premlčanie ako pri náhrade nemajetkovej ujmy. V tejto súvislosti žalovaná 1/ poukázala na rozhodnutie najvyššieho súdu z 27. augusta 2019 sp. zn. 4Cdo/75/2019. Na jednej strane prvoinštančný a odvolací súd vychádzajú z toho, že nárok žalobcov je škodou na zdraví podľa judikovaného rozhodnutia R 61/2018, avšak bez ďalšieho mali za to, že sa premlčuje vo všeobecnej trojročnej dobe v zmysle judikovaného rozhodnutia zn. R 58/2014, ktoré sa však nemajetkovou ujmou nezaobera ako so škodou na zdraví a za škodu ju neoznačuje. Podľa názoru žalovanej 1/ nárok žalobcov je aj pre účely premlčania potrebné považovať za škodu na zdraví, pri ktorej plynie výlučne subjektívna premlčacia doba podľa ustanovenia § 106 OZ, a kde vzhľadom na deň nehody (21. január 2015) a deň podania žaloby (4. október 2017), sa nárok žalobcov premlčal. Ako príklady odklonu od ustálenej rozhodovacej činnosti dovolacieho súdu uviedol rozhodnutia z 27. augusta 2019 sp. zn. 4Cdo/75/2019, z 29. apríla 2015 sp. zn. 4MCdo/13/2013, z 28. februára 2011 sp. zn. 4Cdo/152/2010 a z 29. októbra 2008 sp. zn. 4Cdo/237/2007.

4. Žalovaná 1/ k dovolaniu žalobcov uviedla, že podľa nej samotná výška náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch nepredstavuje nesprávne právne posúdenie a považuje ho len za vyjadrenie nespokojnosti s priznanou náhradou. Žalovaný 2/ sa k dovolaniu žalobcov vyjadril tak, že v ňom opakovane a účelovo spochybňujú správnosť rozhodnutia odvolacieho súdu a navrhol ho ako neprípustné odmietnuť.

5. Žalobcovia a ani žalovaný 2/ sa k dovolaniu žalovanej 1/ písomne nevyjadrili.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „dovolací súd“ alebo „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že žalobcovia a aj žalovaná 1/ dovolanie podali v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP), boli zastúpení v súlade so zákonom (§ 429 CSP), dovolanie podali v častiach, v ktorých bolo napadnuté rozhodnutie vydané v ich neprospech (§ 424 CSP), viazaný dovolacími dôvodmi (§ 440 CSP) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu.

7. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je bezpochyby tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v občianskoprávnom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých občianskoprávny súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania pred občianskoprávnym súdom, vrátane dovolacieho konania (napr. rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 4/2011).

8. Dovolanie treba považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu. Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu.

9. Ak by najvyšší súd bez ohľadu na prípadnú neprípustnosť dovolania pristúpil k posúdeniu vecnej správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu a na tom základe ho prípadne zrušil, porušil by základné právo

na súdnu ochranu toho, kto stojí na opačnej procesnej strane (rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 172/03).

10. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle ustanovenia § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

11. Podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu.

12. Dovolanie prípustné podľa ustanovenia § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

13. K posúdeniu dôvodnosti dovolania (či dovolateľom napadnuté rozhodnutie skutočne spočíva na nesprávnom právnom posúdení) môže dovolací súd pristúpiť len po prijatí záveru o prípustnosti dovolania. Právna úprava dovolacieho konania obsiahnutá v CSP (podobne ako predchádzajúca právna úprava) dôsledne odlišuje prípustnosť a dôvodnosť dovolania.

14. V neposlednom rade dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom. Rovnako je dovolací súd viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd (§ 442 CSP).

15. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) CSP, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnu (teda v žiadnom prípade nie o skutkovú otázku). Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že otázkou riešenou odvolacím súdom sa tu rozumie tak otázka hmotnoprávna (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj procesnoprávna (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Otázka relevantná v zmysle ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) CSP musí byť procesnou stranou nastolená v dovolaní (a to jasným, určitým a zrozumiteľným spôsobom). V prípade absencie vymedzenia právnej otázky preto nemôže najvyšší súd pristúpiť ani k posudzovaniu všetkých procesnoprávných a hmotnoprávných otázok, ktoré pred ním riešili prvoinštančný a odvolací súd.

16. Nevyhnutnou podmienkou prípustnosti dovolania podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) CSP je, že sa týka právnej otázky, na riešení ktorej založil odvolací súd svoje rozhodnutie. Toto ustanovenie dopadá len na takú právnu otázku, ktorú odvolací súd riešil [neponechal ju nepovšimnutou a pri svojich právnych úvahách nedotknutou, ale ju riadne nastolil, vysvetlil jej podstatu, vyjadril vo vzťahu k nej svoje právne úvahy (prípadne možnosti odlišných prístupov k jej riešeniu) a vysvetlil jej riešenie a tiež dôvody, so zreteľom na ktoré zvolil práve riešenie, na ktorom založil svoje rozhodnutie], a zároveň, že pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu. Otázka, ktorou sa strany sporu, prípadne aj súd v konaní síce zaoberali, na vyriešení ktorej ale nie je v konečnom dôsledku založené dovolaním napadnuté rozhodnutie, nie je relevantná v zmysle tohto ustanovenia (3Cdo/214/2018).

17. Dovolací súd pristúpil najprv k preskúmaniu napadnutého rozsudku odvolacieho súdu na základe dovolania žalobcov, ktorí za spornú právnu otázku v podstate považovali to, či pri posúdení ich nároku

na nemajetkovú ujmu odvolací súd dostatočne zohľadnil rozsah a intenzitu ujmy, ktorú utrpeli zásahom do ich nemajetkových práv a či mohol prihliadnuť na rozhodnutie o nároku ich sestry na náhradu nemajetkovej ujmy uplatnenom v inom konaní, nakoľko zásah do jej osobnostných práv bol podľa nich menej závažný.

18. V dovolaní žalobcovia uviedli, že judikatúra dovolacieho súdu je ustálená v tom, že výška náhrady za nemajetkovú ujmu zohľadňuje individuálne okolnosti charakterizujúce závažnosť vznikutej ujmy ako aj okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo a že aj keď stanovenie jej výšky je vecou voľnej úvahy, táto úvaha musí byť náležite odôvodnená a musí mať základ v takých skutkových zisteniach, ktoré zohľadňujú individuálne okolnosti prejednávaneho prípadu a so zreteľom na ne sú relevantné pre posúdenie primeranosti náhrady, a teda že určenie jej výšky nie je záležitosťou voľnej úvahy, ktorá by nepodliehala žiadnemu hodnoteniu; jej základom je zistenie skutkových okolností, ktoré súdu umožnia úvahu na určitom kvalitatívnom posúdení základných súvislostí (rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 6MCdo/15/2012).

19. Odvolací súd v napadnutom rozhodnutí k otázke výšky priznanej nemajetkovej ujmy uviedol, že v dôsledku úmrtia B. V. došlo k násilnému, nezvratnému pretrhnutiu väzieb žalobcov s matkou a prihliadal na vek žalobcov a na to, že boli odkázaní na matku ako jediného rodiča, pretože ich otec už predtým zomrel a že žalobkyne 2/ a 3/, ktoré boli v čase zásahu maloleté, museli zmeniť bydlisko a tým aj zázemie, ktoré mali vytvorené v domove s matkou. Zároveň však prihliadol aj na to, že rodinu s nimi tvorila aj staršia sestra, ktorá síce v čase smrti matky už bola dospelá a nebývala s matkou, ale do jej práv bolo v dôsledku dopravnej nehody tiež zasiahnuté a súdom jej bola priznaná náhrada nemajetkovej ujmy 10.000 eur. Priznaním nemajetkovej ujmy žalobcov o polovicu vyššej ako ich staršej sestre odvolací súd zohľadnil práve tie rozdiely, ktoré predstavovali závažnejší zásah do ich osobnostných práv, na ktoré v dovolaní poukazovali žalobcovia a ktoré odôvodňovali priznanie vyššej náhrady v porovnaní s náhradou priznanou ich staršej sestre.

20. Každé jedno rozhodnutie o priznaní náhrady nemajetkovej ujmy je založené na riešení čisto individuálnych otázok, ktoré nemôže byť považované za pravidlo pre iné prípady. Závažnosť vznikutej ujmy žalobcov a jej dôsledky mal odvolací súd riadne preukázané výsledkami vykonaného dokazovania. Vzhľadom na intenzitu zásahu a jeho nenapraviteľné následky mal morálne zadosťučinenie za nepostačujúce, v dôsledku čoho žalobcom patrí náhrada nemajetkovej ujmy v peniazoch (§ 13 ods. 2 a 3 OZ). Podľa názoru dovolacieho súdu je výška tejto náhrady, ktorú žalobcom priznal odvolací súd, primeraná všetkým relevantným okolnostiam, a aj keď je priznaná všetkým trom žalobcom v rovnakej výške, nie je paušalizovaná. Súd v nej zohľadnil osobitosti v dôsledkoch zásahu do práv každého zo žalobcov, nie je stanovená nad rámec bežného rozhodovania v obdobných prípadoch, odvolací súd ju prísne individualizoval vo vzťahu ku každému zo žalobcov a zohľadnil všetky okolnosti prejednávanej veci. Záver súdu o intenzite zásahu do práv pozostalých po obetiach dopravnej nehody nie je založený na aplikácii právnych noriem na zistený skutkový stav; spočíva na vyhodnotení skutkových podkladov, ku ktorým dospel súd v rámci dokazovania. Výsledkom tejto činnosti súdu nie sú závery právne, ale skutkové závery. Právnou otázkou tu je iba vymedzenie tých právnych skutočností, ktoré je potrebné pri jej zisťovaní zohľadňovať. Pri ich zisťovaní odvolací súd v danej veci, v súlade so závermi vyjadrenými v rozhodnutiach dovolacieho súdu sp. zn. 3Cdo/153/2009, 3Cdo/106/2012, 4Cdo/171/2005, 5Cdo/126/2007 a 7Cdo 180/2012 zohľadnil všetky podstatné okolnosti konkrétneho prípadu v záujme účinne zmierniť nepriaznivý následok zásahu do osobnostných práv žalobcov.

21. Z aspektu toho, čo sami žalobcovia uviedli v dovolaní (že napadnutý rozsudok nemá dostatočný podklad v relevantných skutkových zisteniach individualizujúcich osobitosti ujmy v konkrétnej prejednávanej veci) je zrejmé, že rozhodnutie dovolacieho súdu nezáviselo od vyriešenia právnej otázky vymedzenej v dovolaní žalobcami, dospel dovolací súd k záveru, že žalobcami prezentovaná dovolacia námietka nesprávneho právneho posúdenia veci nemohla založiť prípustnosť dovolania podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) CSP. Dovolací súd preto dovolanie žalobcov 1/ až 3/ ako neprípustné podľa ustanovenia § 447 písm. f) CSP odmietol.

22. Podľa dovolania žalovanej 1/ právo žalobcov priznávané na základe zákona č. 381/2001 Z. z. je aj pre účely premlčania potrebné považovať za škodu na zdraví, pri ktorej plynie výlučne subjektívna premlčacia doba podľa ustanovenia § 106 OZ, a kde vzhľadom na deň nehody (21. január 2015) a deň podania žaloby (4. október 2017) sa právo žalobcov premlčalo.

23. Žalovaná 1/ namietala uplynutie premlčacej doby s tým, že išlo o škodu na zdraví, pri ktorej plynie výlučne subjektívna premlčacia doba podľa ustanovenia § 106 OZ. Konkrétne právnu otázku, ktorú podľa nej odvolací súd nesprávne právne vyriešil, keď sa odklonil od právneho názoru dovolacieho súdu vyjadreného v rozhodnutiach z 27. augusta 2019 sp. zn. 4Cdo/75/2019, z 29. apríla 2015 sp. zn. 4MCdo/13/2013, z 28. februára 2011 sp. zn. 4Cdo/152/2010, z 29. októbra 2008 sp. zn. 4Cdo/237/2007, zadefinovala tak, či sa nárok na náhradu nemajetkovej ujmy uplatnený proti poisťovni podľa § 15 ods. 2 zákona č. 381/2001 Z.z. premlčuje ako nárok na náhradu za škodu na zdraví v premlčacej dobe podľa § 106 OZ.

24. Pre právnu otázku, podriaďovanú pod ustanovenie § 421 ods. 1 písm. a) CSP je charakteristický „odklon“ jej riešenia od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, ktorý zvolil odvolací súd. Ide tu teda o situáciu, v ktorej sa už rozhodovanie senátov dovolacieho súdu ustálilo na určitom riešení právnej otázky, odvolací súd sa však svojím rozhodnutím odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Obsah tohto pojmu napĺňajú predovšetkým stanoviská alebo rozhodnutia najvyššieho súdu, ktoré sú publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Patrí do tohto pojmu ale aj prax vyjadrená opakovane vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach najvyššieho súdu alebo dokonca aj v jednotlivom, dosiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ niektoré neskôr vydané rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v skoršom rozhodnutí nespochybnili (rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3Cdo/6/2017, sp. zn. 3Cdo/158/2017, 4Cdo/95/2017, 5Cdo/87/2017, 6Cdo/21/2017, 6Cdo/129/2017). Aby mala dovolateľom nastolená otázka relevantný význam v zmysle ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) CSP musí byť riešená odvolacím súdom a odvolací súd na jej riešení musel založiť svoje rozhodnutie.

25. Dovolací súd v tejto súvislosti zdôrazňuje, že je viazaný iba vymedzením takej právnej otázky, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré považuje dovolateľ za nesprávne, nie však už určením, pod ktorý prípad prípustnosti jej riešenia (§ 421 ods. 1 CSP) táto otázka spadá. V danom prípade žalovaná 1/ v dovolaní vymedzila právnu otázku, ktorá môže byť právne významná z hľadiska ustanovenia § 421 písm. a) CSP. Išlo o posúdenie premlčania uplatneného nároku na náhradu nemajetkovej ujmy príbuzným obetí dopravnej nehody spôsobenej poisťovňou žalovanej 1/. Zostalo posúdiť, či ide o otázku, pri riešení ktorej sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Dovolateľka poukázala na rozhodnutia dovolacieho súdu z 27. augusta 2019 sp. zn. 4Cdo/75/2019, z 29. apríla 2015 sp. zn. 4MCdo/13/2013, z 28. februára 2011 sp. zn. 4Cdo/152/2010 a z 29. októbra 2008 sp. zn. 4Cdo/237/2007.

26. V uvedených rozhodnutiach, od ktorých sa pri riešení otázky premlčania odvolací súd podľa žalovanej 1/ odklonil, sa dovolací súd zaoberal premlčaním práva na náhradu škody na zdraví, v prípade rozhodnutia sp. zn. 4Cdo/75/2019 premlčaním práva na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia. Otázkou „či sa premlčuje právo na náhradu nemajetkovej ujmy uplatnené v zmysle ustanovení zákona č. 381/2001 Z.z. voči poisťovateľovi vo všeobecnej trojročnej lehote napriek zákonnému ustanoveniu § 15 ods. 2 zákona o povinnom zmluvnom poistení“ sa ale už dovolací súd zaoberal, a to konkrétne v rozhodnutiach sp. zn. 5Cdo/102/2017 a sp. zn. 7Cdo/252/2021 publikovaných v Zbierke rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pod č. R 35/2020 a R 3/2022, v dôsledku čoho možno v nich uvedené právne závery o predmetnej právnej otázke považovať za ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu. Vec prejednávajúci senát preto skúmal, či napadnutým rozhodnutím došlo k odklonu od tejto rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v zmysle ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) CSP.

27. Dovolací súd v rozhodnutí sp. zn. 5Cdo/102/2017 (R 35/2020) konštatoval, že „ustanovenie § 15 ods. 2 zákona č. 381/2001 Z. z. (ktoré má charakter *lex specialis*) je potrebné vykladať tak, že na premlčanie nároku na náhradu škody, a ako vyplýva z vyššie uvedeného odôvodnenia (bod 14

odôvodnenia) i na premlčanie nároku na náhradu nemajetkovej ujmy platí rovnaká právna úprava vo vzťahu k osobe, ktorá škodu spôsobila (škodcovi) i vo vzťahu k poisťovateľovi (poisťovni) tejto osoby a to v tom smere, že vo vzťahu k obidvom subjektom sa aplikuje právna úprava premlčania vyplývajúca z ustanovenia § 101 Občianskeho zákonníka (ktorá má charakter *lex generalis*), podľa ktorej sa toto právo premlčuje vo všeobecnej trojročnej premlčacej dobe, pretože právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, je právom majetkovej povahy (viď napr. rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 27. novembra 2012 sp. zn. 2Cdo/194/2011, publikovaný pod R 58/2014, uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 17. februára 2011 sp. zn. 5Cdo/265/2009, uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 17. februára 2017, rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 29. novembra 2017 sp. zn. 8Cdo/24/2017, ale i uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky z 23. septembra 2013, sp. zn. IV. ÚS 542/2013-18). Inak povedané, uvedené ustanovenie upravuje (iba) to, že vo vzťahu k obidvom subjektom sa uplatňuje rovnaká právna úprava dĺžky premlčacej doby, ale v žiadnom prípade ho nemožno interpretovať tak, že napr. eventuálne spočívanie plynutia premlčacej doby týkajúce sa jedného subjektu predstavuje automaticky spočívanie plynutia premlčacej doby týkajúce sa druhého subjektu“.

28. Na uvedené rozhodnutie nadviazal najvyšší súd rozhodnutím z 31. marca 2022 sp. zn. 7Cdo/252/2021 (R 3/2022), v odôvodnení ktorého (ešte nad rámec) poznamenal, že ide o premlčanie priameho nároku poškodeného voči poisťovni (§ 15 ods. 2 zákona č. 381/2000 Z. z.), ktoré sa však nedotýka povinnosti poisťovne poskytnúť poistné plnenie za poisteného (v mene poisteného) poškodenému (§ 4 ods. 2 písm. a) zákona č. 381/2000 Z. z.), a to na základe rozsudku vydanému iba voči poistenému. Zároveň poukázal na to, že nárok na náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenú zásahom do súkromného a rodinného života zavinením dopravnej nehody (§ 13 ods. 2 OZ) je nárokom hradeným z povinného zmluvného poistenia podľa zákona č. 381/2001 Z. z., a preto v takýchto prípadoch je potrebné prihliadať na § 104 Občianskeho zákonníka, v zmysle ktorého pri právach na plnenie z poistenia začína plynúť premlčacia doba za rok po poistnej udalosti.

29. Pretože dovolací súd sa od uvedených právnych záverov nemá dôvod odchýliť, pri rozhodovaní vychádzal z toho, že právo poškodeného na náhradu nemajetkovej ujmy uplatnené v zmysle zákona č. 381/2001 Z. z. voči poisťovateľovi je právom majetkovej povahy a premlčuje sa vo všeobecnej trojročnej premlčacej dobe podľa ustanovenia § 101 Občianskeho zákonníka, pričom premlčacia doba začína plynúť za rok po poistnej udalosti.

30. Dovolací súd z vyššie uvedených dôvodov uzatvára, že odvolací súd sa pri riešení dovolacej otázky neodklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v otázke posúdenia premlčania uplatneného nároku na náhradu nemajetkovej ujmy (rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 5Cdo/102/2017), práve naopak v plnom rozsahu ju rešpektoval.

31. Na základe uvedeného dovolací súd dospel k záveru, že žalovaná 1/ neopodstatnene tvrdila dôvod prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, a teda jej dovolanie v danej veci smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je prípustné. Dovolanie preto s poukazom na ustanovenie § 447 písm. c) CSP odmietol.

32. O náhrade trov konania o dovolaní žalobcov 1/ až 3/ rozhodol dovolací súd podľa ustanovenia § 453 ods. 1 CSP tak, že žalovaní 1/ a 2/ majú nárok na náhradu trov konania, pretože výsledok dovolacieho konania obdobný jeho zastaveniu zavinili žalobcovia (§ 256 ods. 1 CSP). V konaní o dovolaní žalovanej 2/ je rovnako výsledok dovolacieho konania obdobný jeho zastaveniu a zavinila ho žalovaná 2/, ale pretože žalobcom podľa obsahu spisu trovy nevznikli (R 72/2018), dovolací súd rozhodol, že nemajú nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

33. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.